

Opbrengsten werkconferentie Opleiden met rijke taal

AOb netwerk Opleiden van Leraren – 07-10-2022

Aanleiding

Het AOb netwerk Opleiden van Leraren is gestart in januari 2022. Het netwerk brengt AOb leden die in hun werk bijdragen aan het opleiden van leraren samen, zoals stagebegeleiders, coaches van startende leraren, schoolopleiders en instituutopleiders. Het doel van het netwerk is tweeledig:

- Het netwerk maakt uitwisseling en discussie tussen leden mogelijk (informele professionalisering);
- Het netwerk levert input voor beleidsontwikkelingen.

Deze beide doelstellingen waren ook van toepassing op deze werkconferentie. Met de opbrengsten willen we een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het Masterplan Basisvaardigheden en aan beleidsontwikkelingen m.b.t. opleiden en professionaliseren van leraren in het algemeen.

Inhoud en werkwijze

Na een keynote van Erna van Koeven over haar boek Rijke Taal is in twee deelgroepen (PO en VO/MBO groep) toegewerkt naar het beantwoorden van deze vraag:

Hoe kunnen wij, betrokkenen bij het opleiden van (aankomende) leraren, bijdragen aan het bevorderen van lees- en taalvaardigheid van leerlingen?

Eigen praktijkvoorbeelden van deelnemers zijn uitgewisseld en aan de hand daarvan zijn kenmerken en good practices in kaart gebracht om de vicieuze cirkel (zie afbeelding rechts) te doorbreken. Dit heeft geleid tot de volgende inzichten en input voor onderwijsbeleid.

Opbrengsten: opgedane inzichten m.b.t. taalonderwijs

1. Alle leerlingen, en zeker de minder goede lezers onder hen, hebben baat bij een rijk taalaanbod voor het ontwikkelen van lees- en taalvaardigheid. Deze rijken teksten ontbreken vaak in onze huidige methodes, vooral in die voor de lagere (referentie)niveaus.
2. Taal staat in zowel de lerarenopleidingen als in de po en vo en mbo nog teveel op zichzelf en is onvoldoende verweven met vakonderwijs. In PDG trajecten komt taal onvoldoende aanbod.
3. Taalonderwijs in Nederland is veelal gericht op het aanleren van leesstrategieën. Vooral de goede lezers profiteren hiervan.
4. Studenten aan de lerarenopleidingen komen met grote verschillen in eigen taalvaardigheid binnen.

Opbrengsten: Input voor onderwijsbeleid

1) Ontwikkel een systematiek voor kennisuitwisseling

Er zijn op opleidingsinstituten, op scholen en binnen partnerschappen samen opleiden tal van waardevolle initiatieven m.b.t. taalonderwijs gestart, uitgevoerd en onderzocht. Deze komen echter nog te weinig samen, waardoor er nog onvoldoende van elkaars praktijken wordt geleerd en good

practices niet op brede schaal worden geïmplementeerd. Kennisdeling en curriculumuitwisseling is daarom van groot belang. Dit kan o.a. gefaciliteerd worden binnen én tussen partnerschappen Samen Opleiden en Professionaliseren. Hiernaast is het goed om te zoeken naar een passende landelijke infrastructuur.

2) Vergroot de taalvaardigheid van studenten

Het is van belang dat lerarenopleidingen beter zicht krijgen op het taalvaardigheidsniveau van hun (eerstejaars)studenten. Dit kan bijvoorbeeld d.m.v. een toets of intake bij de start van de opleiding en het vastleggen van vorderingen in een taalpaspoort. Studenten waarbij het niveau onvoldoende is zouden hierin extra onderwijs moeten kunnen krijgen. Wat pabo's betreft is het curriculum al overladen is past dit niet binnen de huidige vierjarige opleiding (en zeker niet in de verkorte trajecten). Het zou daarom extracurriculair aangeboden moeten worden. Gedacht werd aan een extra (half) jaar taalonderwijs voor studenten die na jaar één nog onvoldoende niveau laten zien.

3) Leg de kennisbasis onder de loep

Nieuwe inzichten wat betreft taalonderwijs- en didactiek volgen elkaar snel op. De kennisbasis, bedoel om een bepaald niveau van studenten te kunnen garanderen, lijkt echter vernieuwing in de weg te staan. We zien in de praktijk dat pabo's een curriculum naast de kennisbasis ontwikkelen. De kennisbasis wordt aangeleerd en getoetst én daarnaast worden nieuwe inzichten aangeboden (o.a. werken met rijke taal). Studenten focussen zich echter enkel op wat getoetst wordt (teaching to the test). De kennisbasis en bijpassende methodes werken hierdoor te normerend. Dit zou geen probleem zijn wanneer er een systeem is waarin de kennisbasis met regelmaat bijgesteld wordt op basis van nieuwe (wetenschappelijke) inzichten. Breng dit in relatie tot de systematiek van kennisuitwisseling (zie punt 1) en houd rekening met curriculumherziening in het po en vo.

4) Maak lesmethodes secundair

Leraren op scholen, maar ook docenten aan lerarenopleidingen werken doorgaans met vaste methodes. Methodes waaraan scholen en opleidingen zich jarenlang (moeten) binden door contracten met uitgeverijen. Voor (startende) leraren zijn deze methodes een houvast, maar ze werken ook methodeslaafheid in de hand en het adaptieve vermogen van leraren tegen. Hierdoor is het voor leraren moeilijker om zelf regie te nemen over eigen onderwijs en onderwijs te bieden dat aansluit op de behoefte van de leerling. Door in de lerarenopleiding en de inductieperiode meer aandacht te besteden aan curriculumbewustzijn en de rol van onderwijs- en curriculumontwikkelaar maak je de (startende) leraar wendbaarder.

5) Maak tijd voor onderwijsontwikkeling en collegiaal leren

De realisatie van het voorgaande punt valt of staat met tijd die de leraar tot zijn beschikking heeft om samen met collega's lessen voor te bereiden, lesmateriaal te ontwikkelen, lessen te evalueren en (vak)kennis up to date te houden (weten wat werkt). Oftewel passend taak- en personeelsbeleid. Alleen wanneer leraren daadwerkelijk en structureel gefaciliteerd worden om deze zaken binnen hun aanstelling te kunnen bewerkstelligen zullen leraren pas echt de rol van architect van eigen onderwijs op zich kunnen en willen nemen. Neem dit mee in de bredere discussie over onderwijstijd.

6) Zorg voor structurele bekostiging en kijk naar de hele keten

Lerarenopleidingen, scholen en leraren hebben baat bij een langetermijnperspectief. Op dit moment bestaat de financiering van Samen Opleiden en Professionaliseren, inductie en het masterplan basisvaardigheden nog uit losse subsidies. Zorg daarom voor structurele financiering voor de hele keten vanuit het oogpunt van vakmanschap van de leraar van student tot ervaren onderwijsprofessional die zichzelf blijvend ontwikkelt. Sluit hierbij zoveel mogelijk aan bij bestaande structuren.